

Betænkning afgivet af Uddannelsesudvalget den 30. maj 2006

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler)

(Ændret hovedsigte og kompetencegivende undervisning m.v.)

[af undervisningsministeren (Bertel Haarder)]

1. Ændringsforslag

Der er stillet 5 ændringsforslag til lovforslaget. Undervisningsministeren har stillet ændringsforslag nr. 1, 4 og 5. Dansk Folkepartis medlemmer af udvalget har ændringsforslag nr. 2 og 3.

2. Udvalgsarbejdet

Lovforslaget blev fremsat den 5. april 2006 og var til 1. behandling den 2. maj 2006. Lovforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Uddannelsesudvalget.

Dispensation fra § 8 a, stk. 2, i Folketingets forretningsorden

Udvalget anmoder om, at Folketinget dispenserer fra reglen i forretningsordenen om, at der skal gå mindst 2 dage fra omdeling af betænkning til 2. behandling.

Møder

Udvalget har behandlet lovforslaget i 4 møder.

Høring

Undervisningsministeren sendte samtidig med lovforslagets fremsættelse lovforslaget i høring. Den 27. april 2006 sendte undervisningsministeren de indkomne høringssvar og et notat herom til udvalget.

Skriftlige henvendelser

Udvalget har i forbindelse med udvalgsarbejdet modtaget 1 skriftlig henvendelse fra Folkehøjskolernes Forening i Danmark.

Undervisningsministeren har over for udvalget kommenteret den skriftlige henvendelse til udvalget.

Deputationer

Endvidere har Folkehøjskolernes Forening i Danmark mundtligt over for udvalget redegjort for sin holdning til lovforslaget.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 21 spørgsmål til undervisningsministeren til skriftlig besvarelse, som denne har besvaret. 1 af udvalgets spørgsmål til undervisningsministeren og dennes svar herpå er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

3. Indstillinger og politiske bemærkninger

Udvalget indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af undervisningsministerens stillede ændringsforslag.

I en tid med stigende global konkurrence mener Socialdemokratiets medlemmer af udvalget, at der er vigtigt, at Danmark skiller sig ud med en anderledes offensiv uddannelsesstrategi end de lande, vi skal konkurrere med. Vi skal være dygtigere, klogere og smartere. Derfor skal vi også se uddannelse i et bredere perspektiv end formelle kvalifikationer og kompetencer.

For Socialdemokratiet er det helt afgørende, at alle uddannelsesinstitutioner bidrager med det, som lige netop de er eksperter i. Derfor skal det formelle uddannelsessystem koncentrere sig om det, det er bedst til, nemlig at holde fokus på kundskaber og de formelle kompetencer. Folkeoplysningen, herunder højskolerne, skal på den anden side bidrage med deres styrker, nemlig de uformelle kompetencer med vægt på kreativitet og dannelse.

Højskolerne har i flere år ikke været i stand til at levere denne vare. På mange højskoler har kvaliteten ikke været god nok. Mange højskoler er nedslidte og standarden for dårlig. Det har medført svigtende elevgrundlag og lav status omkring højskolerne samt ikke mindst lukning af en lang række højskoler rundt om i landet.

Tilbage i 2003 nedsatte regeringen det meget omtalte Højskoleudvalg, der i december 2004, for omkring halvandet år siden, kom med en række anbefalinger, som kunne styrke højskolerne – ikke for højskolernes skyld, men for elevernes skyld. I lovforslagets bemærkninger er der nævnt 26 af forslagene fra Højskoleudvalget, og lovforslaget omhandler to af dem, nemlig muligheden for at lave kompetencegivende uddannelse efter anden lovgivning og en ændring i formuleringen af højskolerne hovedsigte.

Selv ikke med de mest optimistiske briller på kan man kalde dette for ambitiøst, tværtimod. Regeringen har i stedet fremlagt et skuffende, uambitiøst og minimalistisk lovforslag.

Derfor har Socialdemokratiet fremlagt en række forslag, der skal gøre det billigere, mere attraktivt og mere prestigefyldt at tage på et højskoleophold – ikke blot initiativer, der skal være med til at give højskolerne den politiske anerkendelse, der har manglet de seneste 10-15 år, men også initiativer, der skal være med til at stille kvalitetskrav til højskolerne.

Efter vedtagelsen af dette lovforslag vil Socialdemokratiet derfor opfordre regeringen til at tage initiativ til en fornyet drøftelse af højskolernes situation med en bredere kreds af partier. På den baggrund stemmer Socialdemokratiet for dette lovforslag. Enhedslistens medlem af udvalget er bekymret over, at højskolerne skal moderniseres, ved at de skal kunne udbyde kompetencegivende uddannelser. Dette tiltag styrker den kortsigtede nytteorientering i uddannelsessystemet. Enhedslisten lægger vægt på, at det at udbyde kompetencegivende uddannelse bliver en mulighed og ikke et krav. Men Enhedslisten er urolig for, at markedsorienteringen skal brede sig ind over højskolerne; altså at lovforslaget bliver en glidebane. Enhedslisten kan derfor ikke støtte lovforslaget.

Siumut, Tjóðveldisflokkurin, Fólkaflokkurin og Inuit Ataqatigiit var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen.

4. Ændringsforslag med bemærkninger

Æ n d r i n g s f o r s l a g

Til titlen

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

1) Undertitlen affattes således:

»(Ændret hovedsigte, kompetencegivende undervisning og omlægning af individuel elevstøtte til generelt tilskud m.v.)«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. 4]

Af et *mindretal* (DF):

2) Undertitlen affattes således:

»(Kompetencegivende undervisning og omlægning af individuel elevstøtte til generelt tilskud m.v.)«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. 3 og 4]

Til § 1

3) *Nr. 1* udgår.

[Opretholdelse af den nuværende formulering af lovens § 1, stk. 1]

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

4) Efter nr. 3 indsættes som nye numre:

»01. Overskriften til *kapitel 7* affattes således:

»*Individuel supplerende støtte til elever på efterskoler m.v.*«

02. § 37, *stk. 1*, affattes således:

»Staten yder støtte til nedsættelse af elevbetalingen ved efterskoler. Støtten ydes som individuel støtte til elever efter skolens vurdering, således at skolen vil være i stand til at opfylde bestemmelsen i § 15, stk. 2, om, at efterskolernes kurser er for alle. Elevbetalingen skal dog opfylde kravet i § 11, stk. 4 og 5, om mindste elevbetaling og mindste egenbetaling.««

[Omlægning af støtteordning til generelt tilskud]

Til § 2

5) Paragraffen affattes således:

»§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. august 2006, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. § 1, nr. 01 og 02, træder i kraft den 1. januar 2007.

Stk. 3. For folkehøjskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler finder den hidtidige bestemmelse i § 37, stk. 1, jf. stk. 2 og 4, i lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler) anvendelse for ikkeforbrugte midler den 1. januar 2007 til individuel elevstøtte.«

[Konsekvens af ændringsforslag nr. 4]

B e m æ r k n i n g e r

Til nr. 1

Ændringsforslaget er en konsekvens af ændringsforslag nr. 4.

Til nr. 2

Ændringsforslaget er en konsekvens af ændringsforslag nr. 3 og 4.

Til nr. 3

Ændringsforslaget fastholder det nuværende formål for højskolerne, således at ordene »livsoplysning og demokratisk dannelse« udgår af lovforslaget. Folkelig oplysning dækker over disse begreber i forvejen. Det er relevant, at hovedfokus er på folkelig oplysning, herunder bl.a. samspillet mellem det nationale og internationale, livsoplysning, demokratisk dannelse, folkestyre, danske traditioner og dansk kultur og forholdet mellem stat og folk. Det tjener intet formål at fremhæve visse elementer af folkeoplysning og undlade andre, f.eks. forholdet mellem stat og folk.

I den nuværende lov beskrives »folkelig oplysning« som de folkelige fællesskaber, tolkning af tilværelsen og meningen med livet. Baggrunden for en ændring og sproglig udvidelse af formålet begrundes med, at »folkelig oplysning« og begreber som »folk« og »folkelig« i dag fortolkes markant snævrere end tidligere. Der er i dag forskellige folkehøjskoler og dermed vidtgående rammer for indhold og fortolkning af »folkelig oplysning«. Forslagsstillerne til ændringsforslaget anser det nuværende formål for at være dækkende og sætter pris på begreberne »folk« og »folkelig« og mener ikke, at disse begreber tolkes mere snævert end tidligere. På den baggrund ønsker forslagsstillerne til ændringsforslaget at fastholde den nuværende formulering af lovens formål.

Til nr. 4

Ændringsforslaget fremsættes med henblik på generel nedsættelse af elevbetalingen for at imødekomme et tidligere udtrykt ønske hos højskolernes forening om omlægning af den individuelle elevstøtte til generelt tilskud for elever, der følger mindst 2 uger af et kursus (takst 2) på en folkehøjskole, husholdningsskole eller håndarbejdsskole. Tilskud til den gældende støtteordning ydes som taxametertilskud med en sats pr. årselev, hvis størrelse fastsættes på de årlige finanslove. I beregningen af tilskud medgår elever, der har gennemført mindst 2 uger af et kursus. Tilskud kan kun anvendes til nedsættelse af elevbetalingen. Skolerne har ikke kunnet anvende tilskuddet i fuldt omfang. Der er til elevstøtten på finansloven for 2006 afsat 15,8 mio. kr. til folkehøjskolerne og 2,4 mio. kr. til husholdningsskoler og håndarbejdsskoler.

Til nr. 5

Det foreslås, at omlægningen af den individuelle elevstøtte til takst 2 træder i kraft den 1. januar 2007, således at de bevillingsmæssige konsekvenser kan indgå ved forberedelsen af finansloven for 2007. Endvidere vil skolerne være i stand til at opfylde eventuelle tilsagn om individuel elevstøtte i efteråret 2006, som er givet på baggrund af den gældende støtteordning. Endelig præciseres det, at skolerne kan anvende opsparede tilskud vedrørende individuel elevstøtte i overensstemmelse med de hidtil gældende bestemmelser for den individuelle elevstøtte.

Troels Christensen (V) Anne-Mette Winther Christiansen (V) Britta Schall Holberg (V)
Tina Nedergaard (V) Ellen Trane Nørby (V) Martin Henriksen (DF) Søren Krarup (DF)
Carina Christensen (KF) fmd. Allan Niebuhr (KF) Christine Antorini (S) Kirsten Brosbøl (S)
Carsten Hansen (S) Bjarne Laustsen (S) Margrethe Vestager (RV) nfm. Bente Dahl (RV)
Thomas Krog (SF) Per Clausen (EL)

Siumut, Tjóðveldisflokkurinn, Fólkaflokkurinn og Inuit Ataqatigiit havde ikke medlemmer i udvalget.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	52	Enhedslisten (EL)	6
Socialdemokratiet (S)	47	Siumut (SIU)	1
Dansk Folkeparti (DF)	24	Tjóðveldisflokkurinn (TF)	1
Det Konservative Folkeparti (KF)	18	Fólkaflokkurinn (FF)	1
Det Radikale Venstre (RV)	17	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	11		

Oversigt over bilag vedrørende L 221

Bilagsnr.	Titel
1	Udkast til tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
2	Lovudkast samt høringsbrev og høringsliste, fra undervisningsministeren
3	Tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
4	Høringssvar og høringsnotat, fra undervisningsministeren
5	Henvendelse af 2/5-06 fra Folkehøjskolernes Forening i Danmark
6	Ændringsforslag fra undervisningsministeren
7	1. udkast til betækning
8	2. udkast til betækning
9	Notat om ændringsforslag til lovforslaget i relation til grundlovens § 41, stk. 2, fra Folketingets Lovsekretariat

Oversigt over spørgsmål og svar vedrørende L 221

Spm.nr.	Titel
1	Spm. om kommentarer til samtlige forslag fra Højskoleudvalget, og om ministeren ønsker at gennemføre de stillede forslag og i benægtende fald begrunde dette, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
2	Spm. om en oversigt over de højskoler, der allerede i dag har et formaliseret samarbejde med andre uddannelsessteder, som f.eks. CVU, AMU og VUC, og hvad erfaringerne med et sådant samarbejde er, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
3	Spm. om en oversigt over de målrettede forhøjede taxametre, der gives i dag til bestemte målgrupper, der tager på et højskoleophold, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
4	Spm. om kommentar til henvendelsen af 2/5-06 fra Folkehøjskolernes Forening i Danmark, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
5	Spm., om udviklingshæmmede og andre grupper med særlige behov kan få mulighed for højskoleophold, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
6	Spm. om sikring af, at der ikke opstår kassetækning mellem kommuner og højskoler, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
7	Spm. om ændringsforslag, så Højskoleudvalgets forslag om vejledning af elever indarbejdes, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
8	Spm., om der skal være loft over antallet af årselever på folkehøjsko-

-
- 9 lerne m.v., til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
Spm. om indvandrere i Danmark vil have udbytte af et højskoleophold m.v., til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
- 10 Spm. om Folkehøjskolernes Forening i Danmarks udgiftsneutrale forslag til elevstøtte til unge uden kompetencegivende uddannelse m.v., til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
- 11 Spm. om skoleformen som en uundværlig del af dansk kultur og demokratisk tradition, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
- 12 Spm. om, hvilke overvejelser ministeren gør sig i anledning af, at højskolernes primære problem relaterer sig til den marginalisering og usynliggørelse af skoleformen, som følger af regeringens stærke fokus på at få de unge hurtigere i gang og hurtigere igennem uddannelse, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
- 13 Spm. om, hvilke tiltag ministeren vil gennemføre for at sikre højskolerne bedre mulighed for at medvirke til, at flere unge begynder og gennemfører en uddannelse, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
- 14 Spm., om ministeren vil tage skridt til at sikre, at højskolerne tildeles en rolle i forbindelse med etableringen af en ordning for voksenvejledning i Danmark, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
- 15 Spm. om, hvilke overvejelser ministeren gør sig for at sikre, at vejledningssystemet, herunder især Ungdommens Uddannelsesvejledning og Studievalg, informerer unge på ungdomsuddannelserne om højskolernes tilbud, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
- 16 Spm., om ministeren vil give sin tilslutning til Folkehøjskolernes Forening i Danmarks forslag om at koble højskolerne og erfaringerne med højskolernes vejledning på den evaluering og eventuelle justering af vejledningssystemet, som skal finde sted i 2007, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
- 17 Spm. om, hvordan ministeren forestiller sig, at højskolernes forudsætninger for at understøtte aktivt medborgerskab kan styrkes set i lyset af, at aktivt medborgerskab er fremtidens strategi for at sikre, at danske borgere bakker op om og tager del i løsningen af europæiske og globale udfordringer, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
- 18 Spm., om ministeren er enig i Folkehøjskolernes Forening i Danmarks forslag om, at højskolerne bør tildeles en aktiv rolle i den danske globaliseringsstrategi, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
- 19 Spm. om, hvordan ministeren vil sikre, at kommunerne i højere grad bliver opmærksomme på og anvender højskoleophold som tilbud til flygtninge med nylig bevilget asyl set i lyset af, at højskolerne udgør en særdeles effektiv ramme om integration (udvikling af sproglige, sociale og kulturelle kompetencer) af flygtninge, indvandrere og ef-

- 20   terkomme, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå
Spm. om, hvilke overvejelser ministeren gør sig om det faktum, at
mange ledige anden- og tredjegerationsindvandrere, som gerne vil
på højskole, afvises af deres kommune med henvisning til, at et høj-
skoleophold er for dyrt for kommunen på grund af finansieringsmo-
dellen for aktiverede, til undervisningsministeren, og ministerens svar
herpå
- 21   Spm., om ministeren i den kommende folketingsamling vil fremsæt-
te et lovforslag til lov om ændring af lov om folkehøjskoler, eftersko-
ler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler) inde-
holdende bl.a., at vejledningssystemet for unge forpligtes til at ind-
drage højskolerne i deres vejledning, og at der skal kunne oprettes
kurser, der målrettes mod grupper med specielle behov, samt delta-
gerbetalingen på lange kurser nedsættes, således at et kursus fra de
nuværende ca. 1.200 kr. om ugen kommer til at koste maks. 800 kr.
om ugen, til undervisningsministeren, og ministerens svar herpå

Et af udvalgets spørgsmål til undervisningsministeren og dennes svar herpå

Spørgsmålet og svaret er optrykt efter ønske fra RV.

Spørgsmål 21:

Vil ministeren i den kommende folketingssamling fremsætte forslag til lov om ændring af lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler) med følgende indhold:

- Vejledningssystemet for unge forpligtes inddrage højskolerne i deres vejledning,
- Der skal kunne oprettes kurser, der målrettes mod grupper med specielle behov, og
- Deltagerbetalingen på lange kurser nedsættes, således at et kursus fra de nuværende ca. 1.200 kr. om ugen kommer til at koste maks. 800 kr. om ugen?

Svar:

For så vidt angår spørgsmålet om indførelse af en lovbestemt forpligtelse for Ungdommens Uddannelsesvejledning til at inddrage højskolerne kan jeg oplyse, at det efter vejledningsloven er vejledningscentrenes opgave at yde vejledning, der er uafhængig af sektor- og institutionsinteresser. En indførelse på lov- eller bekendtgørelsesniveau af en særlig vejledningsforpligtelse i forhold til en bestemt institutionsform vil efter min opfattelse kunne rejse tvivl om denne uafhængighed. Jeg kan derfor ikke støtte et sådant forslag.

Med hensyn til spørgsmålet om indførelse af en lovhjemmel til, at højskolerne afholder kurser, der er målrettet grupper med specielle behov, går jeg ud fra, at der hermed sigtes på såkaldte lukkede kurser. Hertil skal jeg bemærke, at jeg umiddelbart ikke er indstillet på at stille forslag om indførelse af en sådan lovhjemmel, da dette ud over at være udgiftsdrivende vil betyde et brud med et grundlæggende princip om, at der kun ydes statstilskud til kurser, der er åbne for alle. Jeg henviser til mine svar på spørgsmål 1 og 5.

Med hensyn til et forslag om nedsættelse af deltagerbetalingen fra ca. 1.200 kr. til 800 kr. pr. uge bemærker jeg, at det vil være udgiftsdrivende selv ved uændret aktivitetsomfang. Jeg kan tilføje, at det er den enkelte skole, der fastsætter deltagerbetalingen, og at der ikke i loven er fastsat en øvre grænse herfor. Deltagerbetalingen må dog ikke være væsentligt over gennemsnittet. Det vil efter min opfattelse være i strid med højskolernes grundlæggende frihed, hvis der ved lov blev fastsat en øvre grænse for deltagerbetalingen. Jeg har derfor ikke til hensigt at fremsætte forslag herom. Jeg henviser om et tilsvarende forslag fra Højskoleudvalget om genindførelse af den statslige elevstøtte til bemærkningerne til lovforslaget, høringsnotatet og mine svar på spørgsmål 1 og 10.